

Χριστόφορος Θ. Παλαίσης

Ειρηνού
και
Βάσος

Τα Ερωτικά Πάθη
Δύο Εφηβικών Καρδιών

Κυπριακό Αφηγηματικό Ποίημα

ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

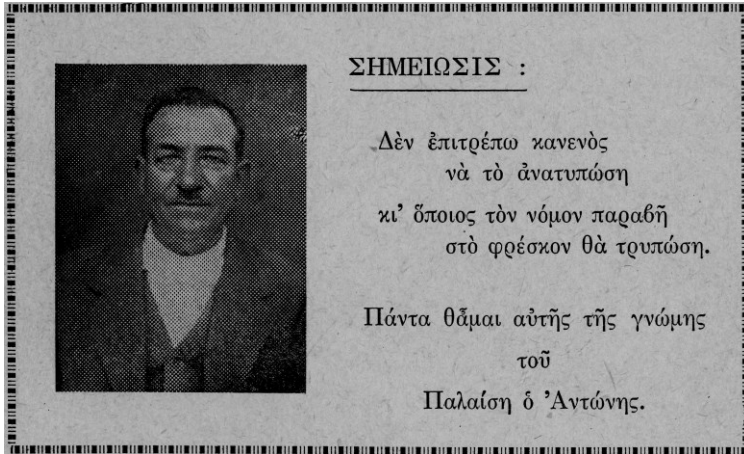
Επιμέλεια Ιωάννης Α. Παλαίσης, Ph.D.

Copyright © 2018 by John Antonios Palesis

All rights reserved. This book or any portion thereof may not be reproduced or used in any manner whatsoever without the express written permission of the publisher except for the use of brief quotations in a book review or scholarly journal.

ISBN 978-9925-559-48-0

Ιστοσελίδα Βιβλίου: christophoros.palesis.com

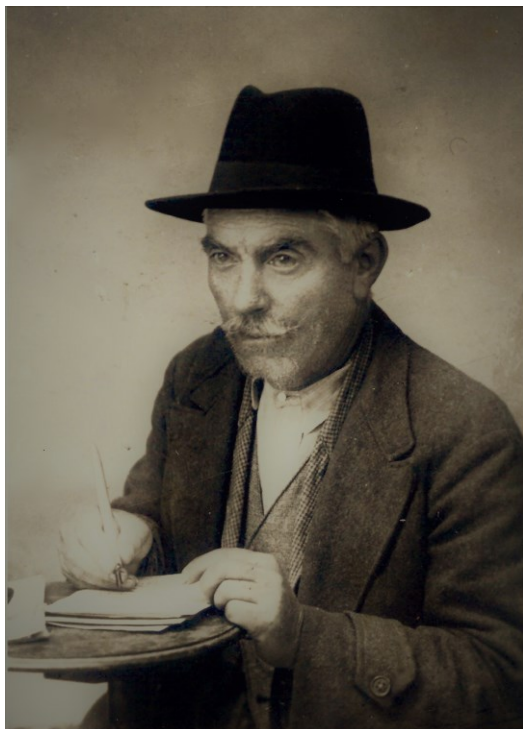
Από το οπισθόφυλλο της παλιάς έκδοσης του ποιήματος με τίτλο «Ο εκ του έρωτος θάνατος της Ειρηνούς και η αυτοκτονία του εραστού αυτής Βάσου», Τύποις Αναγέννησης, Λευκωσία, 1967, Εκδότης Αντώνης Χρ. Παλαίσης

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ.....	1
ΕΙΡΗΝΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΟΣ	7
Πρόλογος	8
Κεραυνοβόλος Έρωτας.....	9
Κρυφές Ερωτικές Χαρές	11
Κοινωνικά Εμπόδια	13
Αυτοεξορία της Ειρηνούς.....	16
Εφιάλης στον Κρεμμόν.....	20
Προσευχή στο Ερημοκλήσι.....	24
Στον Σπήλιον με την Έλαφον	27
Ο Βάσος στα Μονοπάτια της Ειρηνούς.....	29
Αντάμωση στον Σπήλιον.....	34
Το Μαντάτο του Δούλου	38
Το Μοιρολόι του Βάσου	42
Σαν Φτάνει το Ασκέρι των Συγχωριανών	44
Προβληματισμοί.....	47
Επίλογος	48
ΜΙΚΡΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ ΧΡ. Θ. ΠΑΛΑΙΣΗ.....	51
ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ Θ. ΠΑΛΑΙΣΗ.....	53
ΓΛΩΣΣΑΡΙ	61

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΚΔΟΣΗ

Από τον Ιωάννη Αντωνίου Παλαίση, Ph.D.
Εγγονό του Χριστοφόρου Θ. Παλαίση

Χριστόφορος Θεοχάρους Παλαίσης (1872 – 1949)

Το δημοφιλές αφηγηματικό ποίημα «Ειρηνού και Βάσος» είναι έργο του διάσημου κύπριου λαϊκού ποιητή Χριστοφόρου Θ. Παλαίση. Γνωστό επίσης με τον τίτλο «Ο Βάσος και η Ειρηνού», αυτό το μακροσκελές ποίημα, που αποτελείται από 1044 στίχους σε ομοιοκατάληκτο δεκαπεντασύλλαβο δίστιχο, διηγείται μια συγκλονιστική ιστορία αγάπης. Ο πλήρης τίτλος του ποιήματος, όπως παρουσιάστηκε στις πρώτες εκδόσεις, περιγράφει την τραγική αφηγηματική δομή της ιστορίας: «Ο εκ του έρωτος θάνατος της Ειρηνούς και η αυτοκτονία του εραστή αυτής Βάσου». Η Ειρηνού και ο Βάσος (οι πρωταγωνιστές) είναι δύο έφηβοι από διαφορετικές

Εισαγωγή

κοινωνικές τάξεις (η νέα είναι φτωχή και ο νέος πλούσιος) που συνδέονται με φλογερά συναισθήματα και βαθύ ερωτικό πάθος. Ο έρωτας των δύο νέων διαταράσσει την κοινωνική τάξη του χωριού, συγκρούεται με τους γονιούς του Βάσου (τους ανταγωνιστές), και οδηγεί σε μια δραματική κρίση που λύνεται μόνο μετά από μια αλυσίδα τραγικών επεισοδίων.

Το ποίημα «Ειρηνού και Βάσος» είναι ένα βαθιά συναισθηματικό έργο. Με μελωδικούς λυρικούς στίχους και ζωντανές εικόνες, ο ποιητής-αφηγητής εκφράζει τα συναισθήματα των ηρώων καθώς βιώνουν τα ερωτικά τους πάθη και την τραγική τους μοίρα και προσκαλεί τον αναγνώστη να εμβαθύνει στο μεγάλο ανθρώπινο υπαρξιακό τρίπτυχο που μας παρουσιάζει: ΖΩΗ-ΕΡΩΤΑΣ-ΘΑΝΑΤΟΣ.

Μετά την πρώτη του έκδοση το 1922, το λογοτεχνικό αυτό έργο εκδόθηκε ακόμα δέκα φορές από τον ίδιο τον ποιητή και, μετά τον θάνατό του, από τον γιο του Αντώνη Χρ. Παλαίση. Το 1983 γυρίστηκε ταινία από το Ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου (ΡΙΚ) σε σκηνοθεσία Κύρου Ρωσσίδη με τίτλο «Ειρηνού και Βάσος» και παρουσιάστηκε αρκετές φορές στην κυπριακή τηλεόραση.

«Ειρηνού και Βάσος»

Διασκευή για την τηλεόραση από το Γιάννη Παλαίση του γνωστού ποιήματος του λαϊκού ποιητή Χριστοφόρου Παλαίση.

Παίρνουν μέρος: Αντρέας Μούστρας, Χρυσάνθος Χρυσάνθου, Έλενα Κυριάκου, Κώστας Βήχας, Βλαδίμηρος Καυκαρίδης, Νανά Γεωργίου, Γιώργος Μουαΐμης, Μιχαήλ Παπαευαγόρου, Ρέα Φραγκοφίνου, Χρίστος Ελευθεριάδης και άλλοι.

Μουσική: Αντώνης Δημητριάδης

Διευθυντής Παραγωγής: Αντρέας Παπαγιάννης

Σκηνογράφος – Ενδυματολόγος: Στέφανος Αθηαϊνίτης

Τεχνική Επιμέλεια: Αντρέας Παρπούνας

Σκηνοθεσία: Κύρος Ρωσσίδης

Παραγωγή ΡΙΚ 1983

Από τον Οδηγό Προγραμμάτων του ΡΙΚ

Το 1999 και το 2007, η Λαϊκή Ένωση Λογοτεχνών Αγγλίας ανέβασε μια θεατρική παράσταση του ποιήματος, που παρουσιάστηκε στο Λονδίνο και την Κύπρο.

Από τη θεατρική παράσταση «Ειρηνού και Βάσος» το 1999

Στις παλιές εκδόσεις, οι 1044 στίχοι του ποιήματος παρουσιάζονται ως ένα ενιαίο κείμενο χωρίς κανένα αφηγηματικό διαχωρισμό, εκτός από τα εισαγωγικά που ξεχωρίζουν, από τυπογραφικής πλευράς, τα λόγια των ηρώων από τα λόγια του ποιητή-αφηγητή. Η παρούσα έκδοση προσθέτει ένα πίνακα περιεχομένων που περιλαμβάνει μια σειρά επικεφαλίδων: *Πρόλογος, Κεραυνοβόλος Έρωτας, Κρυφές Ερωτικές Χαρές, Κοινωνικά Εμπόδια*, κτλ. Αυτός ο πίνακας περιεχομένων αντανακλά την αφηγηματική δομή και επιτρέπει στον αναγνώστη μια εύκολη μετάβαση στα διάφορα σημεία του δράματος.

Η γλώσσα του ποιήματος είναι η κυπριακή διάλεκτος, αλλά κάπως τροποποιημένη από τον ίδιο τον ποιητή, προφανώς για να γίνει το έργο του πιο προσιτό στο ευρύτερο ελληνικό κοινό. Πολλές λέξεις διατυπώνονται γραπτώς στην πανελλήνια δημοτική και όχι όπως προφέρονται στα κυπριακά: για παράδειγμα, «και» αντί «τζιαι», «έχει» αντί «έσειει», κτλ. Η παρούσα έκδοση διατηρεί αυτές τις τροποποιήσεις και προσαρμόζει το κείμενο του ποιήματος στο Ελληνικό μονοτονικό σύστημα γραφής. Όσον αφορά την γραφή των «ουρανοποιημένων» συμφώνων της κυπριακής διαλέκτου (που προφέρονται με τη ράχη της γλώσσας να πλησιάζει

στον ουρανίσκο), η παρούσα έκδοση ακολουθεί την πρακτική των προηγούμενων εκδόσεων, δηλαδή χρησιμοποιεί την παρεμβολή ενός ‘ιώτα’ μεταξύ του συμφώνου και του φωνήεντος που ακολουθεί, όπως για παράδειγμα «σιέρι» (χέρι), «ζιω» (ζω), «τζιείνος» (κείνος), κτλ. Τα διακριτικά, που μερικοί συγγραφείς χρησιμοποιούν για να επισημάνουν την κυπριακή προφορά, όπως π.χ. «σέρι» αντί «σιέρι», αποφεύγονται για τεχνικούς λόγους που αφορούν κυρίως την ψηφιακή έκδοση του ποιήματος.

Για να γίνει αυτό το έργο του Παλαίση ακόμα πιο προσιτό στο ελληνικό κοινό, η νέα έκδοση προσθέτει ένα γλωσσάρι που εξηγεί κυπριακές λέξεις και εκφράσεις για τους αναγνώστες που δεν είναι εξοικειωμένοι με την κυπριακή διάλεκτο, όπως για παράδειγμα η λέξη «πανωθκίον» (από πάνω) και η έκφραση «απ’ όσσω του ως έσσω της» (από το σπίτι του ως το σπίτι της). Στο κείμενο του ποιήματος, αυτές οι λέξεις και εκφράσεις είναι τυπωμένες σε πλάγια γραφή (*italics*).¹

Με αυτές τις τροποποιήσεις, πιστεύω ότι η παρούσα έκδοση είναι πιο προσιτή και πιο ελκυστική και θα διευκολύνει την ανάγνωση και την λογοτεχνική μελέτη του ποιήματος. Ελπίζω ιδιαιτέρως ότι αυτή η νέα έκδοση θα προκαλέσει το ενδιαφέρον των νέων και των αποδήμων Ελλήνων να γνωρίσουν το έργο του Παλαίση και την κυπριακή ποίηση γενικά. Μια βιογραφία του Παλαίση, γραμμένη από τον γιο του Αντώνη το 1973, προσφέρει μια σύντομη περίληψη της ζωής του ποιητή και συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση. Ιδιαίτερα σημαντικό είναι ότι αυτή η νέα έκδοση συμπεριλαμβάνει επίσης ένα άρθρο για τη λαϊκή ποίηση του Παλαίση γραμμένο από τον Ευάγγελο Φιακά, πρόεδρο της θεατρικής ομάδας «Δημιουργείν» που δραστηριοποιείται κυρίως στο Αυγόρου (τη γενέτειρα του Παλαίση) αλλά και σε ολόκληρη

¹ Για περαιτέρω βοήθεια με την κυπριακή διάλεκτο, δείτε τα ακόλουθα:

- Γιαγκουλλής Κ., *Θησαυρός κυπριακής διαλέκτου. Ερμηνευτικός και ετυμολογικός της μεσαιωνικής και νεότερης Κυπριακής* (β' έκδ. βελτιωμένη και επαυξημένη), Λευκωσία 2005.
- Χατζηϊωάννου Κ., *Ετυμολογικό λεξικό της ομιλούμενης κυπριακής διαλέκτου. Ιστορία, ερμηνεία και φωνητική των λέξεων. Με τοπωνυμικό παράρτημα*. 1η έκδ. από τις Εκδόσεις Ταμασός Λίμιτεδ, Λευκωσία 1996, 2η έκδ. (ανατύπωση) Λευκωσία 2000.
- γουικιπριακά: <http://wikipriaka.com/cy>
- cySlang: <https://www.cyslang.com/>
- Γλωσσάρι Κυπριακής Διαλέκτου: <http://users.ntua.gr/ar97617/>

την Κύπρο με την παρουσίαση θεατρικών παραστάσεων και άλλες εκδηλώσεις. Αυτό το άρθρο δείχνει ότι οι νέοι της Κύπρου συνεχίζουν να ενδιαφέρονται για την παράδοση του τόπου μας και ανοίγει το δρόμο για νέες μελέτες της ποίησης του Παλαίση και των άλλων κυπρίων λαϊκών ποιητών.

Η κυκλοφορία αυτής της νέας έκδοσης του ποιήματος «Ειρηνού και Βάσος» είναι μεγάλη χαρά για όλη την οικογένεια Παλαίση. Για μένα προσωπικά, ως εγγονό του Χριστοφόρου Θ. Παλαίση, είναι μεγάλη μου τιμή να γράψω αυτό τον πρόλογο. Έχοντας μεταναστεύσει στον Καναδά και τις ΗΠΑ από την αγαπημένη μας πόλη της Αμμοχώστου (την «Πόλη Φάντασμα» της Κύπρου), η οικογένεια Αντώνη Χρ. Παλαίση αγωνίστηκε σκληρά για να διατηρήσει τις κυπριακές της ρίζες και παραδόσεις. Η ποίηση του παππού Παλαίση ήταν για μας μια σημαντική πηγή έμπνευσης και δύναμης και μας βοήθησε να παραμείνουμε συνδεδεμένοι με τον τόπο της καταγωγής μας. Θυμάμαι τις μεγάλες οικογενειακές συγκεντρώσεις στον Καναδά, ενόσω οι γονείς μου ήταν εν ζωή, ο πατέρας μου έπαιρνε θέση στο κέντρο της συγκέντρωσης και άρχιζε να τραγουδά το ποίημα «Ειρηνού και Βάσος», ενώ όλοι μας συσσωρευόμασταν γύρω του, ο ένας κοντά στον άλλο, και ακούγαμε σιωπηλά. Ο πατέρας μου μας τραγούδησε αυτό το ποίημα δεκάδες φορές και, κάθε φορά, η μελωδική φωνή του πνιγόταν για μια στιγμή μέσα σ' ένα συγκρατημένο λυγμό και τα μάτια της μητέρας μου βούρκωναν όταν η αφήγηση έφτανε στο σημείο που οι δύο έφηβοι εραστές, μετά από ένα οδυνηρό χωρισμό, συναντιούνται ξανά σε μια έρημη σπηλιά κοντά σ' ένα ερημοκλήσι...

Από την οικογένειά μας στην οικογένειά σας, προσφέρουμε ένα αληθινό διαμάντι της κυπριακής λαϊκής λογοτεχνίας: «Ειρηνού και Βάσος».

ΕΙΡΗΝΟΥ ΚΑΙ ΒΑΣΟΣ

Τα Ερωτικά Πάθη Δύο Εφηβικών Καρδιών

Ψηφιδωτό από τις συλλογές του Μουσείου Κύκκου

Πρόλογος

Όσ' είναι σιδερόκαρδοι, ας με περικυκλώσουν,
γι' αυτά που πρόκειται να πω ακρόασιν να δώσουν.
Αλλ' όμως οι φτανόκαρδοι, πίσω να τραβηχτούσιν,
γιατί, από την λύπην τους, μπορεί και να φερτούσιν.
Λοιπόν, όσοι εμείνασιν πρέπει να σιωπούσιν,
ν' ακούσουν οι σημερινοί τι τρόπον αγαπούσιν.
Τούτον *έν' πράμαν φυσικόν*, οι νέοι ν' αγαπιούνται,
αρσενικός με θηλυκόν να ερωτοκτυπιούνται.
Μα σαν του Βάσου που *΄νά πω*, μαζίν με την Ειρήνην,
τέθκιον ερωτοκτύπημαν άλλοτε δεν εγίνην.
Ήτουν, καθώς μου γράψασιν, από την νήσον Κρήτην
και μάλιστα, ως λέγουσιν, αγαπηθήκαν Τρίτην.
Τώρα, τον τρόπον *΄νά σας πω*, κείνον π' αγαπηθήκαν,
πόσον καιρόν ήτουν κρυφοί και εφανερωθήκαν,
Και η αιτία ποια ήτουν και δεν επαντρευτήκαν
αλλά από τον έρωταν κι οι δυο θανατωθήκαν.
Ήτουν κι οι δυο συνήλικοι, ετών δεκατεσσάρων,
στους δεκαέξ' *επήασιν κανίσσισιν* εις τον χάρον.
Ο έρωτας τους *έπεψεν* με το δικόν του *σιέριν*,
διότι τους επλήγωσεν με *δίστομον μασιαίριν*.
Όπως το τριαντάφυλλον κάθε πρωίν ανθίζει
και, που το πρώτον φύσημαν τ' *αέρα*, να μυρίζει,
Κι η πεταλούδα με χαράν κοντά του τριγυρίζει,
κάθεται μες στα φύλλα του και την αποκοιμίζει,
Κι όπως η *σκάμπη*, κάποτε, κείνον το ρόδον βρίσκει

και κόβκει το και ρίβκει το *χαμαί* και *ξερανίσκει*,
Έτσι, λοιπόν, του Βάσου μας μαζίν με την Ειρήνην
ο τρόπος της αγάπης τους τον ίδιον εγίνην.
Ο Βάσος νέος τρυφερός κι *αρκοντονιωμένος*,
λεβέντης, καθημερινώς βασιλικά ντυμένος.
Η Ειρηνού ήτουν φτωχή, αλλ' όμως εις τα κάλλη,
στες χάρες και στες ομορκιές, δεν εγεννήθην άλλη.
Έτουν θεά της ομορκιάς, καθώς μου ιστορήσαν,
δεν θα την *ι-ξηγάσουσιν* όσοι την εγνωρίσαν.
Τα στήθη είχεν ουρανόν κι άστρα του τα βυζιά της,
είχεν τον ήλιον πρόσωπον κι ακτίνες τα μαλλιά της,
χρυσήν λαμπάδαν το κορμίν, και μέλιν τα φιλιά της.
Τον άγιον *εξήφκαλλεν* με τα καμώματά της,
και πώς να μην ερωτευθεί ο άνθρωπος *μιτά* της.
Πολλές καρδικιές επλήγησεν κι ως σήμερα τραβούσιν,
στον άλλον κόσμον *καρτερούν* κι ελπίζουν να την *δούσιν*.

Κερανοβόλος Έρωτας

Τρίτην, καθώς προείπαμεν, επρωτανταμωθήκαν
και με δυο βλέμματα γλυκιά ερωτοκτυπηθήκαν.
Η ώρα δέκα *έρεσσεν* ο Βάσος του στενού της,
με άλλοτε του μίλησεν, με είχεν τον του νου της.
Όπως η μέλισσα πετά που δέντρον ως αμπέλιν
κι από ανθούς κι από καρπούς *κοκκολοά* το μέλιν,
Έτσι κι ο Βάσος έκαμεν τότε την εκλογήν του

Ειρηνού και Βάσος

με το μικρόν χαμόγελον και το γλυκύν το δείν του.

Η Ειρηνού εκάθετον όπως το περιστέριν,

τ' αθών και τ' ανήλικον *πριχού* να κάμει ταίριν,

Στον ηλιακόν του *ξωπορκιού* με τα κεντήματά της

κι ο Βάσος αποφάσισεν κι εμίλησεν *μιτά* της.

Είπεν της: «Γειά σου, άγγελε και στύλλε της καρδικιάς μου,

βασιλίτσα των κοριτσιών, και δρόσον της φωτιάς μου!»

Τότε, η αγγελόμορφη και φρόνιμη Ειρήνη

μ' έναν ευγενικόν τρόπον την κεφαλήν της κλίνει.

Αλλ' όμως το χαμόγελον και το γλυκύν το δείν της

αφαίρεσέν του την καρδικιάν κι επήρεν την μαζίν της.

Φεύκει ο Βάσος μονομιás κι αφήνει την Ειρήνην,

αλλά να συμπεραίνετε πως την στιγμήν εκείνην,

Όπως κανένας κάποτε που βλέπει στ' *όρομάν* του

πως ούλλα τα βασιλεία γράφονται στ' όνομάν του

Και ότι στον Παράδεισον έμεινεν κληρονόμος,

αλλ' όταν τα ματάκια του ξυπνά κι ανοίγουν όμως,

Το *όρομάν* του διαμιás σαν μια *νοσσιά* εγίνην,

έτσι κι ο Βάσος έπαθεν τότε με την Ειρήνην,

Που 'φυεν κι εν της άκουσεν σχεδόν να του μιλήσει,

κι είχεν φωτιάν εις την καρδικιάν πότε να την φιλήσει.

Ο έρωτας σαν το δεντρόν πάνω τους εριζώθην,

σαν πύρκος μολυβόκτιστος αγάπ' εθεμελιώθην.

Την νύκταν κείνην, μάλιστα, σχεδόν δεν εδειπνήσαν,

εππέσαν με την συλλογήν και γρήγορα ξυπνήσαν.

Στον ύπνον τους, ο έρωτας σαν άγγελος εφάνην,

με νυμφικά φορέματα, με πύρινο στεφάνιν.
Κείν' την ημέραν, μιαν γιορτήν είχαμεν κατά τύχην
κι ένας τον άλλον κυνηγά πού να τον επιτύχει.
Επήαν εις την εκκλησιάν, κάμνουν την προσευχήν τους,
για την αγάπην, βέβαια, κι όχι για την ψυχήν τους.
Κατ' εξοχήν η Ειρηνού, που 'ταν και φτωχοκόρη,
σαν το περδίκιν το χροινιόν που πέτεται στα όρη,
Έλεγεν με την σκέψην της: «Άραγε θα καλάρουν,
η μάνα του κι ο τζιύρης του, νύμφην τους να με πάρουν;»
Ο Βάσος πάλε έλεγεν: «Θεέ μου θα σκαρτάρω
μιαν τέθκιαν κόρην όμορφην έσσω μ' αν δεν την πάρω!»
Τέθκιον πικρόν αλοίμονον έτρωεν την καρδικιάν τους
κι εκλαίασιν εις τον Θεόν να σβήσει την φωτιάν τους.
Μετά το πολουτούρκημαν, στα σπίτια τους επήαν
με την ιδίαν συλλογήν και την αυτήν αιτίαν.
Αλλάξαν τα φορέματα που 'τουν συνηθισμένοι
κι εβάλασιν λυπητικά κι ήτουν συλλογισμένοι.
Είδαν τους οι μανάδες τους, αλλά δεν εννοήσαν
τα μέσα της καρδούλλας τους και αδιαφορήσαν.

Κρυφές Ερωτικές Χαρές

Κυριακήν η ώρα τρεις μετά το μεσημέριν,
η Ειρηνού ο άγγελος, τ' όμορφον περιστέρην
Με άλλες φιλενάδες της έβκην να συργιανίσει
στον μαχαλλάν του Βάσου της, ίσως τον συναντήσει.

Ειρηνού και Βάσος

Όταν τον δουν τα μάτια της κι όταν τον αντικρύσει,
αν την αγάπαν που καρδικιάς, είπεν, θα εννοήσει.
Αλλά κι ο Βάσος, φίλοι μου, όπως και την Ειρήνην,
περίπατον για *λλόου* της *έβκην* την ώραν κείνην.
Επαρακάλεν τον Θεόν κι έλεγεν με τον νουν του
μες στο στενόν που πήαιεν να *΄βρεν* την Ειρηνούν του.
Δίχως να συνεννοηθούν, λοιπόν, χωρίς να ξεύρει,
η τύχη του τα ταίρκασεν *ομπρός* του να την έβρει.
Τι πράμαν σπουδαιότατον όταν ανταμωθήκαν
κι εστρέψασιν τα βλέμματα κι επαρατηρηθήκαν!
Σαν αστραπές, σαν κεραυνοί τα μάτια τους επαίξαν
και δάκρυα ερωτικά *χαμαί* στην γην ετρέξαν.
Εσβήσαν *λλίον* τες φωτιές που *΄χαν* εις την καρδικιάν τους,
χωρίς να το αντιληφθούν από την συντροφιάν τους.
Με έναν νεύμαν μυστικόν, οι δυο τους *εσυντύχαν*
κι είπασιν ότι μιαν καρδικιάν και μιαν αγάπην είχαν.
Κατόπιν μετά δυο μέρες, πάλε ξαναβρεθήκαν
σ' έναν στενόν παράμερον και συνεννοηθήκαν.
Σαν είδαν την αγάπην τους και εβεβαιοθήκαν,
εκάμαν την απόφασιν και πρωτοφιληθήκαν.
Τότες εσβήσαν τα *λαμπρά*, επαρηγορηθήκαν,
εφάνηκέν τους *τζειχαμαί* πως ξαναγεννηθήκαν.
Με μιαν ακράτητην χαράν τότες επερπατούσαν,
χρυσά φτερά εκάμασιν και σαν πουλιά πετούσαν.
Του κόσμου τα βασίλεια να τα εξουσιάζει,
για την αγάπην ο άνθρωπος ούλλα τα θυσιάζει.

Ίντα φελούν οι αρκοντιές, *ίντα φελούν* τα πλούτη
εις την αγάπην την σωστήν όπως την είχαν τούτοι.
Με *τέθκιον* τρόπον, το λοιπόν, δυο χρόνους επεράσαν,
εχάρην η καρδούλλα τους, επαίξαν, εγελάσαν.
Με είδαν μ' εννοήσασιν απού τα ξένα μάτια,
μόνον οι νύκτες κι οι *αυκές*, τ' αθώα μονοπάτια.

Κοινωνικά Εμπόδια

Ο Σατανάς εξούλεψεν την τρυφερήν αγάπην
κι επρόσταξεν τον έρωταν να κάμει τον *κασάπην*
και να τους κάψει τες καρδικιές, των δυο αγαπημένων,
εις το σουβλίν το μουττερόν, το πάντα πυρωμένον.
Της καημένης Ειρηνούς ο *τζιύρης* με την μάναν,
εις τρεις μήνες διάστημαν, κι οι δυο τους επεθάναν.
Τότ' έμεινεν η Ειρηνούς στις ορφανιάς τα *σιέρκα*,
στου έρωτα τα δίκτυα και κοφτερά *μασιαίρκα*.
Η μόνη της *παρηορκά*, το δρόσον της φωτιάς της,
ήτουν ο Βάσος ο χρυσός, ο στύλλος της καρδικιάς της.
Εφόρησεν ολόμαυρα σαν του παπά το ράσον,
έξερεν έναν τον Θεόν και δεύτερον τον Βάσον.
Που πέντε μήνες κι ύστερα, κατόπιν π' αρφανέφτην,
το μυστικόν της Ειρηνούς παντού *εμαθητεύθην*,
Διότι το κορμάκιν της, τ' αγγελικά της κάλλη,
εκτός του Βασιλάκη της, το κυνηγούσαν κι άλλοι.
Οι κυνηγοί που τρέχασιν την *πλουμιστήν παπήραν*,

**Οι υπόλοιπες σελίδες του
ποιήματος
αφαιρέθηκαν από την
προεπισκόπηση
του βιβλίου**

ΜΙΚΡΗ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑ Χρ. Θ. ΠΑΛΑΙΣΗ

Από τον γιο του Αντώνη Χρ. Παλαίση

Ο αείμνηστος λαϊκός ποιητής Χριστόφορος Θ. Παλαίσης γεννήθηκε στο χωριό Αυγόρου, Αμμοχώστου το 1872. Ο πατέρας του λεγόταν Θεοχάρης Γιωρκή Τσαγγάρης και η μητέρα του Παρασκευού Παντελή Σαλέππη. Ζούσαν με τα λίγα κτήματα που είχαν και με την τέχνην του πατέρα τους που ήταν ένας καλός τσαγγάρης της εποχής του. Ήταν επτά αδέρφια, τέσσερα αγόρια και τρία κορίτσια. Ο Χριστόφορος ήταν το δεύτερο παιδί της οικογένειας. Όταν ήταν μικρός 4 – 5 χρονών, υπήρχεν επιδημία ευλογιάς και εκινδύνεψεν να πεθάνει. Ευτυχώς την γλίτωσεν, αλλά τα αποτυπώματα αυτής της αρρώστιας τα είχε μέχρι θανάτου του και προπάντων την χαλάρωσιν του φωτός του, γιατί είχε και στα μάτια ευλογιά. Λόγω αυτού, όταν μεγάλωσεν και ήταν έτοιμος για το σχολείο, ο πατέρας του δεν τον άφηνε να παρακολουθεί μαθήματα. Όταν όμως είδε την επιμονήν του και την μεγάλη του επιθυμία για τα γράμματα, του το επέτρεψεν. Τέλειωσεν το Δημοτικόν Σχολείον με άριστα. Μετά ζούσε με την οικογένειάν του στα λίγα κτήματα που είχαν ωσότου μεγάλωσεν.

Η γυναίκα του Χριστοφόρου Θ. Παλαίση λεγόταν Κατερίνα. Κατήγετο από την Έγκωμη Αμμοχώστου. Ο πατέρας της λεγόταν Ιωάννης και η μητέρα της Θέκλα και είχαν μετοικήσει εις το Αυγόρου. Και αυτό ήταν και τυχερό, φυσικά, να γνωριστούν και ν' αγαπηθούν μεταξύ τους, και από το ειδύλλιο αυτό ν' αρχίσει η μούσα του να γεννά τους πρώτους του στίχους τους οποίους χρησιμοποιούσε για να της εκφωνήσει την αγάπην του.

Εν τω μεταξύ, ως φίλος των γραμμάτων που ήταν εξ αρχής, ποτέ δεν έλειπε από την τσέπη του το βιβλίο ή η εφημερίδα και τες ώρες της ξεκούρασης κάθε του δουλειάς, κάτι θα τον έβλεπες να διαβάζει ή να γράφει. Έκαμε το πρώτο του ερωτικό τραγούδι και το έκδωσε και έτσι του δόθηκε η ευκαιρία να γυρίσει πόλεις και χωριά, να γνωρίσει καλύτερα την όλη ζωή του τόπου του και με το θάρρος που του δόθηκε γενικά, άρχισε να εκδίδει διάφορες περιστάσεις ή φόνους της εποχής, ειδύλλια, και σιγά σιγά έμαθεν όλα τα κυπριακά ρητά και μύθους τους οποίους τοποθετούσεν τον καθένα και στην ανάλογη θέση των ποιημάτων του.

Μικρή Βιογραφία

Σε ηλικία 25 χρόνων παντρεύτηκε την γυναίκα του Κατερίναν με την οποία απέκτησαν και αυτός επτά παιδιά, πέντε κορίτσια και δύο αγόρια. Τίποτα περιουσίαν δεν είχαν και ζούσαν εργαζόμενοι στους αγρούς των άλλων ως εργάτες, ωστόσο αποφάσισεν να επιδοθεί εις την ποίησιν. Έκδωσεν πάρα πολλούς τόμους διαφόρων τύπων, εθνικά, θρησκευτικά, τσιαττιστά, κοινωνικά, σατιρικά, ακόμη και τα λεγόμενα «μυλλωμένα» τα οποία δεν έκδωσεν λόγω του τύπου των. Σε πολλά του έργα εκφράζει τα ήθη και έθιμα της Κύπρου με τον ίδιον φακόν που τα ζούσεν και τα έβλεπεν και τα λέγει με καθαρήν κυπριακήν διάλεκτον. Σε άλλα του έργα όμως τα έχει ανακατεμένα με κυπριακήν και ελληνικήν διάλεκτον. Το τελευταίον του ποίημα είναι *Τα Ηλιοβουττήματα*. Είναι ένας τόμος που περιέχει διαφόρους τύπους ποιημάτων.

Σε ηλικίαν 75 χρόνων προσεβλήθη από κόλπον και υπέφερεν δύο ολόκληρα χρόνια. Ποτέ όμως δεν σταμάτησε να γράφει και να στιχουργεί, ωστόσο, τας πρωϊνάς ώρας της 29ης Ιουλίου 1949 τον έπιασε το τελευταίο στάδιο της αρρώστιας του και πέθανε σε ηλικία 77 ετών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΠΟΙΗΤΗ ΧΡΙΣΤΟΦΟΡΟΥ Θ. ΠΑΛΑΙΣΗ¹

Ευάγγελος Φιακάς

«Σε μέναν που το σύνταξα, τον ποιητήν Παλαίσην,
όταν πεθάνω κι ύστερα, μιαν μακαρκάν να λέσιν.»²

Υπάρχει ήδη μια μεγάλη συζήτηση κατά πόσον η κυπριακή λαϊκή ποίηση έχει τις ρίζες της στους αρχαίους ραψωδούς διά μέσου των ακριτών και των ασμάτων τους, όπως κάποιοι ερευνητές ισχυρίζονται.³ Κοινώς αποδεκτό, όμως, είναι το γεγονός ότι οι λαϊκοί ποιητές της Κύπρου κατάφεραν να διασώσουν, από τον άνισο αγώνα με τον χρόνο, έναν τεράστιο θησαυρό πληροφοριών. Αυτό ισχύει και στην περίπτωση του Χριστόφορου Θ. Παλαίση (1872-1949), ενός πολυγραφότατου ποιητή με σαφείς αναφορές στην κοινωνία της Κύπρου κατά τα χρόνια της Αγγλοκρατίας. Θα μπορούσε κανείς να τον χαρακτηρίσει ως ένα είδος έμμετρου καταγραφέα-δημοσιογράφου της εποχής, εφόσον μεγάλο μέρος της ποίησής του αφορούσε τη λεπτομερή καταγραφή περιστατικών από την ιστορία της Κύπρου, ένα είδος ποιητικής είδησης που ταξίδευε από χωριό σε χωριό του νησιού.

Ό,τι γνωρίζουμε σήμερα για τη ζωή του Παλαίση προέρχεται από μία βιογραφία γραμμένη το 1973 από το γιο του Αντώνη, που εκδόθηκε για πρώτη φορά το 1987 από τον Δρα. Κωνσταντίνο Γιαγκουλλή⁴ και συμπεριλαμβάνεται στην παρούσα έκδοση. Η έφεση του Παλαίση προς τα γράμματα και την σύνταξη έμμετρων ριμών τον οδήγησαν στη συγγραφή των πρώτων του ποιημάτων. Το

¹ Το άρθρο πρωτοδημοσιεύθηκε στο ιστορικό περιοδικό *Η Δέλτος*, Τεύχος 1, Λευκωσία 2017, σ. 101-106. Το αναδημοσιεύουμε με ορισμένες αλλαγές που έκανε στο κείμενο ο αρθρογράφος.

² Χριστόφορος Θ. Παλαίσης, «Ο εκ του έρωτος θάνατος της Ειρηνούς και η αυτοκτονία του εραστής αυτής Βάσου», *Τύποις Αναγέννησης*, Λευκωσία, 1967, σ. 22.

³ Κ.Γ. Γιαγκουλλής, *Κυπριακή Λαϊκή Ποίηση, Συναγωγή μελετών (1974-1980)*, Λευκωσία 1980, σ. 15-23.

⁴ *Φιλελεύθερος*, Λευκωσία 28 Αυγούστου 1983, Κ.Γ. Γιαγκουλλής, *Χριστόφορος Θ. Παλαίσης, Μια σπουδή της ποίησης και της ποιητικής του με τη μέθοδο των σχολίων*, Λευκωσία 1987, σ. 7-8.

**Οι υπόλοιπες σελίδες του
άρθρου
αφαιρέθηκαν από την
προεπισκόπηση
του βιβλίου**

ΓΛΩΣΣΑΡΙ

Ιωάννης Α. Παλαίσης

Αυτό το γλωσσάρι εξηγεί κυπριακές λέξεις και εκφράσεις από το ποίημα «Ειρηνού και Βάσος» που πιθανόν θα ήταν δύσκολο να καταλάβει ένας αναγνώστης μη εξοικειωμένος με την κυπριακή διάλεκτο. Στο κείμενο του ποιήματος, αυτές οι λέξεις και εκφράσεις είναι τυπωμένες σε πλάγια γραφή (*italics*). Για περαιτέρω βοήθεια με την κυπριακή διάλεκτο, δείτε τα ακόλουθα:

- Γιαγκουλλής Κ., *Θησαυρός κυπριακής διαλέκτου. Ερμηνευτικός και ετυμολογικός της μεσαιωνικής και νεότερης Κυπριακής (β' έκδ. βελτιωμένη και επαυξημένη)*, Λευκωσία 2005.
- Χατζηϊωάννου Κ., *Ετυμολογικό λεξικό της ομιλούμενης κυπριακής διαλέκτου. Ιστορία, ερμηνεία και φωνητική των λέξεων. Με τοπωνυμικό παράρτημα*. 1η έκδ. από τις Εκδόσεις Ταμασός Λίμιτεδ, Λευκωσία 1996, 2η έκδ. (ανατύπωση) Λευκωσία 2000.
- γουικιπριακά: <http://wikipriaka.com/cy>
- cySlang: <https://www.cyslang.com/>
- Γλωσσάρι Κυπριακής Διαλέκτου: <http://users.ntua.gr/ar97617/>

A

αζάδες (οι) : σύμβουλοι που εκλέγονταν σε γενική συνέλευση των κατοίκων του χωριού

αθθυμάται : θυμάται (ρ. αθθυμούμαι, αθθυμήθηκα)

αθθυμάτουν : θυμόταν

ακροάζεστε (να) : ακούστε προσεκτικά (ρ. ακροάζομαι, ακροάστηκα)

αλειτούργητο : δίχως θεία λειτουργία

άμα : όταν

αμμά : μα, αλλά

αμμάδκια (τα) : μάτια

Γλωσσάρι

αμμαδκιάν (μιαν) : μια ματιά

αμμαδκιών (των) : ματιών

αμμάτιν (το) : μάτι

αναγύρτην : γύρισε ανάποδα, έγινε άνω κάτω (ρ. αναγύρνούμαι, αναγύρτηκα)

άνενοιας : δίχως έννοια

αντάμα : μαζί

αν τον βαστά ο πούντος του : αν μπορεί να σταθεί στο ύψος των περιστάσεων ή στο ηθικό του ανάστημα, αν έχει την ηθική δύναμη

ανώφλιον (το) : ανώφλι

απ' όσσω του ως έσσω της : από το σπίτι του ως το σπίτι της

αππέξω : απέξω

αρκοντονιωμένος : αρχοντοθρεμμένος, αναθρεμμένος αρχοντικά

άρκουσ : άγριους

αρχίνησεν ή αρκίνησεν : άρχισε (ρ. αρχινώ, αρχίνησα)

ασκέριν (το) : πολυμελής ομάδα

αυκές (τες) : αυγές

άφτει : ανάβει (ρ. άφτω, άψα)

άψαν ή άψασιν : άναψαν

άψω (να) : ανάψω

B

βάρ' το : βάλ' το

βρασιν (ήβρασιν) : βρήκαν (ρ. βρίσκω, ήβρα)

βρεν (να) : έβρισκε

βρόκκους (τους) : γουλιές

Γ

γαλάτη (η) : πτέρυγα πουλιού, φτερό

για λλόου σου (μου, της, του, κτλ.) : για λόγου σου, για σένα
(εκφράζει έμφαση, σεβασμό)

γιάνει (να) : θεραπεύσει

γιανίσκω : αναρρώνω, γίνομαι καλά (ρ. γιανίσκω, έγiana - από το υγιαίνω)

γιατρικόν (το) : φάρμακο, θεραπεία

γομάριν (το) : φορτίο, βάρος

γυόκκα μου : γυόκα μου, γιέ μου

γύρνω : ρίχνω, χύνω (νερό), γέρνω, σκύβω (ρ. γύρνω, έγyρα)

Δ

δα : εδώ

δείν (το) : βλέμμα

δείχτου μου : δείξου μου (ρ. δείχνομαι, εδείχτηκα)

διακινούμουν : κυκλοφορούσα (από το ‘κινούμαι’)

διπλάζεται : διπλασιάζεται (ρ. διπλάζομαι εδιπλάστηκα)

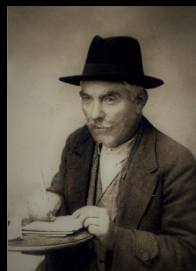
διπλοπυρώνεται : ζεσταίνεται διπλά με φωτιά (ρ. πυρώνω, επύρωσα)

δίχα : δίχως, χωρίς

δούσιν (να) : δούν

δρόσον (το) : τη δροσιά

**Οι υπόλοιπες σελίδες του
Γλωσσαρίου
αφαιρέθηκαν από την
προεπισκόπηση
του βιβλίου**

Μια συγκλονιστική ιστορία αγάπης από τον διάσημο Κύπριο ποιητή Χριστόφορο Θ. Παλαΐση (1872-1949)

- Γυρίστηκε ταινία το 1983
- Παρουσιάστηκε ως θέατρο στο Λονδίνο και την Κύπρο το 1999 και το 2007

Δύο έφηβοι από διαφορετικές κοινωνικές τάξεις συνδέονται με φλογερά συναισθήματα και βαθύ ερωτικό πάθος, αλλά αντιμετωπίζουν τεράστια εμπόδια που τους χωρίζουν και τους ωθούν στην μοναξιά και την κοινωνική απομόνωση. Ο έρωτας, όμως, ριζώνει ακόμα πιο βαθιά μέσα τους και κυριαρχεί στη σκέψη, τη ψυχή και την όλη ύπαρξή τους...

Ο Βάσος τότε έκλαιεν και φώναζεν στα όρη:
«Πού είσαι; Πού εβρίσκεσαι της Αφροδίτης κόρη;
Να 'χαν οι στράτες στόματα, γλώσσες τα μονοπάτια,
να μου 'παν εάν είδασιν τα μαύρα της τα μάτια!
Ω! ουρανέ και θάλασσα, μαύρα βουνά και δάση,
από εδώ δεν είδετε μιαν κόρην να περάσει;
Να μοιάζει σαν τον άγγελον, να λάμπει σαν τον ήλιον,
σαν άγαλμαν ολόχρυσον που βρίσκουν μες στον σπήλιον,
που 'ποφασίζει άνθρωπος για λλόου της βασιλαιο;
Και σεις πουλλάκια τ' ουρανού, που χαμηλοπετάτε,
αν την θωρείτε κάποτε, να μου την χαιρετάτε.
Νεκροί, που μες στους τάφους σας για μιαν στιγμήν ξυπνάτε,
να σας ρωτήσω κάτι τι και πάλε πίσω πάτε.
Την Ειρηνούν μ' αν είδετε εκεί που κατοικάτε,
να μου την χαιρετήσετε
και να την αρωτήσετε
αν 'κόμα μ' αθθυμάται.
Έν' μέσα στον Παράδεισον; Πού είναι; Δεν ι-ξεύρω,
πέτε της να με καρτερά κι έρκουμαι να την έβρω.
Έτουν μια διαμαντόπετρα κι έππεσέν μου κι εχάθη,
επήεν που τα σιέρκα μου μες στου γιαλού τα βάθη.
Α! Ειρηνού μου, άγγελε, ψυχή μου και ζωή μου,
εσύ 'σαι η παρηορκά και η αναπνοή μου...»

ISBN 978-9925-559-48-0

9 789925 559480